

УДК 332.3:504

Кладієнко Анна Олександрівна, Гончаров Віктор Володимирович
Сумський Національний аграрний університет
(Суми, Україна)

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. В статті розглянуто еколого-економічні проблеми, які виникли з військовою агресією Російської федерації в Україні. Виокремлено основні ризики впливу на природне середовище від наслідків військових дій. Проведений аналіз вжитих заходів на законодавчому рівні по усуненню наслідків по забрудненню ґрунтів, водних ресурсів та викидів шкідливих речовин в повітря та інших наслідків, що вплинули на екологічну безпеку держави.

Ключові слова: земельні відносини, забруднення ґрунтів, військовий стан, екологічна безпека.

Kladienko Anna O., Goncharov Victor V.
Sumy National Agrarian University
(Sumy, Ukraine)

ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF NATURAL USE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Abstract. The article examines the ecological and economic problems that arose with the military aggression of the Russian Federation in Ukraine. The main risks of impact on the natural environment from the consequences of military operations are singled out. An analysis of the measures taken at the legislative level to eliminate the consequences of soil pollution, water resources and emissions of harmful substances into the air and other consequences that affected the environmental safety of the state was carried out.

Key words: land relations, soil pollution, martial law, environmental security.

Воєнний стан ставить перед суспільством складні еколого-економічні проблеми природокористування, що вимагають ефективного регулювання за допомогою екологічного законодавства та спільної діяльності бізнесу та влади для збереження природних ресурсів та сталого розвитку.

Запровадження військового стану призводить до підвищеної екологічної небезпеки, так як військові дії, зокрема бомбардування та вибухи на території, спричиняють значні знищення екосистем, забруднення ґрунтів та водних ресурсів, а також викиди шкідливих речовин у повітря. Вказані обставини спонукали центральний орган виконавчої та законодавчої влади прийняти важливі рішення та законопроекти для стабілізації та збереження економічної та екологічної ситуацій.

На засіданні парламентського Комітету з питань екологічної політики та відбувся значний прогрес у законодавчій роботі у галузі екології. Попри складну ситуацію, через воєнний стан, Верховна Рада ухвалила ряд законопроектів, які вважаються першочерговими. Основні досягнення Екокомітету включають:

- законопроект №2320, що розпочав масштабну реформу управління відходами в Україні. Ця ініціатива сприятиме зменшенню кількості сміття та поліпшенню стану довкілля;

- законопроект №2321, який стосується збереження лісів та впорядкування так званих самостійних лісів, що раніше не були достатньо регульованими законодавством;

- законопроект №5723, що передбачає цільову програму "Питна вода України" на період з 2022 по 2026 роки. Програма спрямована на забезпечення населення чистою питною водою шляхом виділення фінансування на ремонт, заміну та будівництво нової водогосподарської інфраструктури в кожній області. [1].

Екологічне законодавство в умовах воєнного стану потребує покращення та адаптації, щоб враховувати особливості конфліктних ситуацій та надати ефективні інструменти для запобігання екологічним катастрофам та мінімізації впливу воєнних дій на природу.

У березні 2022 року було утворено та активно діє Оперативний штаб, що діє під егідою Державної екологічної інспекції України. Його головна мета полягає у створенні та управлінні об'єднаною базою даних щодо негативного впливу вторгнення Російської Федерації на Українську територію на навколишнє природне середовище.

Оперативний штаб займається реєстрацією, підрахунком та упорядкуванням всіх фактів екологічних пошкоджень, що стали результатом воєнних дій, а також веде єдиний централізований реєстр таких пошкоджень. На додаток, штаб аналізує та виявляє випадки, що можуть наразі або у майбутньому загрожувати навколишньому середовищу та здоров'ю населення.

У квітні 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив зміни до процедури визначення збитків, заподіяних Україні внаслідок військової агресії Російської Федерації, розширивши напрями оцінки збитків на навколишнє середовище.

Важливо відзначити, що тривала військова агресія Росії проти України серйозно позначилася на економічній ситуації в країні. Цей конфлікт спричинив зниження промислового виробництва та викидів парникових газів.

В Україні з початку військових дій кожен день російськими агресорами ведуться обстріли артилерією, скидаються з літаків бомби, відбувається мінування територій, витікають нафтопродукти в ґрунт із знищеної військової техніки, випалюються значні території землі. Вказані наслідки військових дій забруднюють великі площі земель сільськогосподарського призначення, а це негативно впливає на безпеку земельних відносин та безпеку здоров'я громадян. 21 квітня 2022 року Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України затверджено Методику визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам в наслідок бойових дій в період військового стану. У вказаній методиці зазначений розрахунок по визначенню розміру шкоди. Розрахунок здійснює орган виконавчої влади; що здійснює державний нагляд (контроль) за

додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Крім загрози для громадян країни, вказані ризики також серйозно підривають екологічний стан різних компонентів природи, таких як ґрунти, рослини та біотопи. Варто відзначити, що значна кількість важких металів і токсичних речовин, що потрапляють у ґрунт після вибухів та їх подальшої трансформації, створює загрозу для подальшого використання ґрунту в сільському господарстві.

24 лютого окупаційні війська Росії здійснили наступ на Чорнобильську атомну електростанцію, захопивши її та змушуючи працівників працювати безперервно протягом 600 годин. Під час мирного проукраїнського мітингу з національною символікою вони скидали світло-шумові гранати та випускали постріли в повітря. Окупанти організували на території станції майданчик для зберігання боєприпасів та перевезення військової техніки.

Противники також не зупинились на цьому і почали мародерство. Це також призвело до пошкодження особливої лабораторії у Чорнобилі, яка володіла унікальним комплексом вражаючих аналітичних можливостей та здатності надавати послуги на кожному етапі обробки радіоактивних відходів, починаючи від умов кондиціонування й закінчуючи захороненням, а також включаючи етапи наукових досліджень та розробки нових технологій. Сам комплекс оцінювався практично в шість мільйонів євро.

Російська агресія проти України набула повного масштабу і включає в себе всі можливі сили, які володіє її армія, флот та повітряні сили. Ця агресія становить пряму загрозу для ядерних об'єктів та установок в Україні, а також ставить під питання безпеку та благополуччя як в межах Європейського континенту, так і за його межами. [2].

Питання еколого-економічної нестабільності турбує не тільки Україну а і Європейську Бізнес Асоціацію. У березні 2022 року було скликано засідання де були введені наступні зміни:

- мораторій на планові та позапланові перевірки, який був встановлений Постановою Кабінету Міністрів №303 від 13 березня 2022 року;
- отримання деяких дозвільних документів на підставі подання декларацій з подальшою обробкою всіх процедур після закінчення воєнного стану, відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів №314 від 18 березня 2022 року;
- припинення надання адміністративних послуг в галузі моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів, що призводить до відсутності проведення перевірок на підставі цих зобов'язань та відповідальності за затримку подання відповідних звітів. Такі вимоги містяться в Розпорядженні Кабінету Міністрів №165 від 28 лютого 2022 року та Законі №2115 від 3 березня 2022 року;
- звільнення підприємств, що розташовані на територіях, що перебувають у зоні військових дій, від обов'язку сплати екологічного податку за 2022 рік згідно зі Законом №2120 [3].

Збереження природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку в умовах воєнного часу потребує активної співпраці між бізнесом та владою. Розробка та впровадження екологічних ініціатив, включаючи екологічну модернізацію підприємств та

раціональне використання ресурсів, є важливими кроками для забезпечення сталості та збереження природного середовища.

Важливо забезпечити інформування та свідоме сприйняття населення щодо екологічних проблем у воєнний період. Постійний моніторинг стану навколишнього середовища та природних ресурсів є необхідним у воєнний час. Це дозволить вчасно виявляти та реагувати на екологічні порушення, контролювати рівень забруднення та вплив військових дій на екосистеми. Важливим аспектом є врахування інтересів і потреб локального населення при вирішенні еколого-економічних проблем воєнного часу.

Влада та бізнес повинні забезпечувати участь громади у процесі прийняття рішень, забезпечуючи прозорість, консультації та компенсації для тих, хто постраждав внаслідок воєнних дій. Розвиток зелених технологій та розумних рішень у сфері енергетики, виробництва та транспорту може сприяти зменшенню негативного впливу на довкілля під час воєнного конфлікту. Інвестиції в зелені проекти та стимулювання екологічної інноваційної діяльності є важливими кроками для забезпечення сталого розвитку після воєнного періоду.

Отже, еколого-економічні проблеми природокористування в умовах воєнного часу потребують комплексного підходу, який включає зміцнення екологічного законодавства, співпрацю бізнесу та влади, залучення громадськості та розвиток зелених технологій. Тільки через спільні зусилля можна досягти збереження природних ресурсів та сталого розвитку навіть у найскладніший період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Прощук Е. Екологія завжди на часі: Офіційний сайт Верховної ради України URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/232218.html
2. Усі заподіяні нашому довкіллю збитки ворог має обов'язково відшкодувати: Офіційний сайт Газета Верховної Ради "Голос України" URL: <http://www.golos.com.ua/article/360514>
3. Екологічне законодавство в умовах воєнного стану: Офіційний сайт Європейська Бізнес Асоціація URL: <https://eba.com.ua/ekologichne-zakonodavstvo-v-umovah-voynennoho-stanu-yak-zberegty-prirodu-ta-diyalnist-biznesu/>